

Ittzés Mihály

Zeneirodalom

Egy tankönyv, amelyet minden zenekedvelő élvezettel és haszonnal forgathat

Az olvasó számára nyilván szokatlan s meglepő, hogy egy tankönyvet tettünk meg ismertetésünk tárgyává, eszmefuttatásunk alapjává egy szépirodalmi, szociográfiai és művészeti folyóirat oldalain, holott az inkább egy (zene)pedagógiai lap hasábjaira való. Ha csak elsődleges rendeltetése szerint, tankönyv mivoltában vehetnénk számításba a bemutatásra szánt könyvet, valóban helyénvaló lenne az aggály jelen írás eltévedéséről. Az alábbiakból remélhetően kiderül, hogy okkal s joggal hívjuk fel a *Forrás* olvasóinak figyelmét is Körber Tivadarnak – meglepő módon – a Műszaki Kiadónál megjelent, szép kiállítású kétkötetes *Zeneirodalom* című munkájára.

Van-e még zenei ismeretterjesztő irodalom kis hazánkban, amelynek sok lakója úgy tudta évtizedekig, hogy egy zenei nagyhatalom polgára? S ha él még ez a „műfaj”, szükség van-e rá egyáltalán nyomtatott formában, amikor a világhálón néhány kattintással bárki biztosan talál információt (ha nem is magyarul) minden valamirevaló zenéről? Ezek a gondolatok forognak először a fejemben, amikor belelapozok a könyvbe.

Az igazán hasznos „műfajkeveredés” okán azonban kezdjük a kérdések megválaszolását a könyv elsődleges rendeltetésének oldaláról. Aki valamelyest járatos a zenei szakközépiskolák és a zeneiskolák dolgában, bizonyára tudja, hogy a zeneirodalom kötelező tantárgy a leendő muzsikuskok, illetve választható az amatőr zenetanulók számára a magasabb osztályokban. E tárgy célja, hogy kiemelkedő és jellemző művek megismertetésével, a zenei műfajok és stílusok színes világában adjon alapvető ismereteket (és élményeket!) a diákoknak, bevezesse őket a legnagyobb komponisták világába. A rendszeres és átfogó zenetörténeti tanulmányokat a felsőfokú intézmények, zenetanár- és művészképzők, s persze a zenetudományi tanszék számára tartja fenn a tanterv. Hasonlatos ez a megoldás ahhoz, amilyent az általános műveltséget (és részben a szakműveltséget is) megalapozó középiskolai oktatás választott az irodalom területén, s tán a képzőművészet számára is.

A szerző – aki zenepedagógusi pályáját öt évtizede Kecskeméten az ének-zenei iskolában kezdte, a helyi zeneiskola igazgatójaként, majd a Zeneművészeti Főiskola tanulmányi osztályvezetőjeként folytatta – több mint harminc évig oktatta e tantárgyat a budapesti Bartók Béla Zeneművészeti Szakközépiskolában. Azonban nemcsak több évtized oktatói, hanem sok-sok ifjúsági és felnőtt közönségnek szóló hangverseny műsorvezetői tapasztalata alapján foghatott hozzá könyvének megírásához. Talán épp e kettős szakmai tevékenység és elkötelezettség okán közelíthetett úgy tárgyához, hogy arra a szerkesztő, dr. Honffy Pál által jegyzett „fülszövegben” olvasható megállapítás a műfaji kettősségről teljes mértékben érvényes legyen. Jelen írás alcímében utalunk e jó értelemben vett kétarcúságra: *iskolai tankönyv és felnőtteknek szóló ismeretterjesztő irodalom*.

A fent feltett második kérdésre (van-e igény a zenei ismeretterjesztő irodalomra?) talán *igenlő válaszként* értelmezhető az a tény, hogy jelen beszámolónk tárgya a második, átdolgozott kiadás. A vonzó kiállítás, a keménytáblás kötés, rajta a híres Memling-triptychon, a Muzsikáló angyalok részletével, azt mutatja, hogy tankönyvként is tartós használatra készült, hiszen a zeneirodalom tantárgy négyéves közép fokú oktatásának anyagát tartalmazza. Ezen túl sem alkalmi, a tanulmányok végeztével szemétkébe vehető segédanyagoknak szánták létrehozói a könyvet, hanem a diákok számára is megőrzendő, akár egész pályájukat elkísérő kézikönyvnek, zenei kalauznak. Vissza-vissza lehet térni hozzá, feleleveníteni egy-egy zenetörténeti korszakról, műfajról, s leginkább egy-egy fontos zene-műről való ismereteket. A kötetekben való tájékozódást, a visszakeresést megkönnyítik a mutatók.

Tankönyvben ez a segédlet sem szokványos. A műfaji kétarcúságot, pontosabban a tankönyv jellegtől való bizonyos fokú eltávolodást az is mutatja, hogy a könyv nem ad feladatokat a tanulóknak, így a tanároknak sem módszertani javaslatokat.

A tanterv meghatározza osztályonként, hogy milyen korszakokkal, stílusokkal, műfajokkal, szerzőkkel kell foglalkozni. Olykor egy-egy különösen fontos, mondhatjuk divatos szóval: *emblematis* művet is megjelölhet kötelező anyagként. Ilyen megkerülhetetlen művek gondolhatjuk például Mozarttól *A varázsfuvolát* vagy a *Requiemet*, Beethoven *IX. szimfóniáját*, vagy hogy házunk tájáról is mondjunk példát, Kodály *Psalmus Hungaricus*át vagy Bartók *Concertóját*. (Mert milyen könnyen elhangzik a kritikus megjegyzés valaki műveltségével, tájékozottságával kapcsolatban: „még ezt sem hallotta, ezt sem ismeri; vagy legalább így: még *erről* sem hallott?!”) A népszerűség ugyan nem fokmérője a művészi értéknek, de esetenként mégis meghatározója lehet, hogy mit választ ki a tanár vagy a tankönyvszerző ismertetésre. Célja akkor is ugyanaz: az adott darab mélyebb megismeréséhez akarja hozzásegíteni tanítványát vagy olvasóját.

Visszatérve a szűkebben pedagógiai szempontokhoz: a tanárnak némi szabadság adatik a konkrét művek kiválasztásában. A tankönyvben ismertetéssel felkínált „repertoár” feltehetően sajátos kompromisszum eredménye, melynek kéttényezős alapja az általánosan elfogadottnak, objektívnek mondható zenetörténeti megítélés és a személyes ízlés, egyes művek (kevésbé szerzők) iránti rokonszenv, szeretet. Mert – egy-egy vitán felül álló, korszakos jelentőségű, semmiképpen sem mellőzhető kulcsmű kivételével – majdnem mindegy, hogy mondjuk melyik Bach-kantátáival képviseltetjük a szerzőt és a műfajt a „tananyagban”; a kéttucatnyi legjelentősebb Haydn-szimfónia közül melyiket vesszük bemutatandó példának; Beethovennek vagy Bartóknak melyik vonóségyesével reprezentáljuk érett alkotói korszakát; Chopinnek vagy Lisztnek melyik etűdje képviseli a romantikus zongoramuzsika jellegzetes műfaját; Verdinek melyik nagy operájával ismertetjük meg a tanulókat. A példák természetesen szinte végtelenségig folytathatók. Egyébként a tankönyv alapján dolgozó tanár szempontjából is kívánatos a választás és változtatás lehetősége. Hosszú évekig tanítva a tantárgyat, frissítő hatású lehet ránézve is, ha egy-egy kompozíciót „lecsérélhet” – persze csak a műfaj, a szerző s nem utolsósorban a művészi érték tiszteletben tartásával. Irodalmi példával élve, kellő óvatossággal kijelenthetjük: majdnem mindegy, hogy Petőfinek melyik tájversen, Aranynak melyik balladáján, Adyknak melyik magyarságversen, Móriczknak melyik novelláján keresztül ismerik meg a tanulók az adott műfajt, s kapnak mintát az értő olvasáshoz. A szerző már eleve szavatolja a minőséget. Mégis, a tananyagba, s még inkább a kötelező segédeszközként használt tankönyvbe foglalása egy konkrét „repertoárnak” egy időre meg is köti a tanár kezét. Természetesen nemcsak a választható műveket, hanem a vonatkozó ismereteket illetően is. Segítség és korlátozás tehát egyszerre.

A zeneirodalommal való ismerkedés bizony komplex tanulmány. Bár kétségtelen, hogy a zenei szaktantárgyak nagyobb részéhez képest a zeneirodalomban nagyobb szerep jut az intellektuális résznek. Ezért nem akármilyen zenei és pedagógiai feladat e tárgy tanítása, illetve könyv formájában segédeszköz készítése. Azonban nem csak a művekről való tudás átadása a célja, legyen az a tudás bármennyire sokrétű. Nem lehet az sem kizárólagos célja, hogy a konkrét műveket bemutassa, lehetőség szerint három síkon – önmaguk kompozíció mivoltában, a szerző életével, életművével összefüggésben, valamint a tágabb zenetörténeti és történeti-társadalmi háttérükkel. A tantárgy (illetve a könyv) legfőbb célja azonban valami más is lehet: sajátos verbális eszközeivel tegyen érzékeny, *tanítson „zenéül” hallani*: segítsen a zeneművek akusztikus megjelenésén és érzékelésén keresztül az érzelmi, a lelki és gondolati tartalmak felismerésében és befogadásában, akár szöveges, akár tisztán hangszerezes zenéről van szó.

Itt érkeztünk el a könyv, s nyilván a szerző, sőt a „felhasználó” – legyen az diák vagy zenekedvelő olvasó – egyik nagy dilemmájához. Ha a verbális ismereteket valódi hangzó élményekkel akarjuk megerősíteni, akkor miért nem csatolt a kiadó teljes műveket, vagy legalább részleteket tartalmazó lemezantológiát a könyvhöz? Súlyos kérdés, de könnyen megválaszolható: ennek nyilván kizárólag anyagi okai vannak. A két „célcsoport” használati módja között persze különbség van: a diákoknak a tanár „diktálja”, hogy éppen melyik művel foglalkozzanak, a hangzó példákat is bemutatva, hála a modern technika adta lehetőségeknek. Ideális esetben – tudniillik ha van elegendő példány az iskola könyvtárában, ami a mai kottaárak mellett inkább csak vágyálom! – a zenemű folyamatát a kottából is követik a tanulók. Ez is hozzátartozik szakmai képzésükhöz. (Itt kell megemlítenünk, hogy – „természetesen” anyagi korlátok miatt – sajnos az optimálisnál kisebb számú idézetet iktathatott a szerző a könyvbe.) Ezzel szemben a zenekedvelő minden valószínűség szerint nem szisztematikusan „tanulja” végig a könyvet. Inkább a maga pillanatnyi érdeklődése szerint választja ki a megfelelő műismer-

tetést, zenehallgatásra, hangversenyre készülve, vagy utólag erősíti meg a hangzó zene élményét elméleti és történeti ismeretekkel.

Körber Tivadar könyvének éppen ez az egyik értékes vonása: mindkét szerepet betöltheti. Az első számú „célközönséget”, a 14–18 éves ifjakat egyenrangú társnak tekinti, akiket nem „felülről” akar irányítani – tanáraik közvetítésével, hanem akikkel szinte együtt akarja felfedezni az európai zenetörténet évszázados és újabb keletű értékeit. A tankönyv írója nem leereszkedően szól hozzájuk, de nem is beszél el a fejük felett. Tehát kellően igényes mind a tartalmat, mind a fogalmazásmódot illetően. Úgy vélem, éppen ez a szemléletmód segítette a szerzőt, hogy olyan munkát adjon ki a kezéből, amely nem riasztóan „bennfentes”, nem kirekesztően szakmai a zeneileg kevésbé iskolázott, de e művészeti ághoz nyílt szívvel és elmével közeledő felnőtt olvasó számára sem. Ugyanakkor mélyebb és tágasabb elemzését adja a kiválasztott műveknek, mint ahogy azt egy szükségszerűen nagyobb markoló, több művet felölelő, ezért az ismereteket kényszerűen elnagyoltabban adó hagyományos hangversenykalauzban tehetné.

A sokféle elvi kérdés után tekintjük át a két kötet tartalmát, mely nagy vonalakban mégiscsak követi az európai zenetörténet korszakait, amelybe természetesen a 20. századi Észak-Amerika is beletartozik.

A múlt század második felének törekvése a hangverseny-repertoár bővítésére a kuriózumok vagy a szakismeretek szűk köréből kiemelte és koncertzeneként is elfogadottá tette a középkor muzsikáját: mind a gregorián hangszerkíséret nélkül énekelt gazdagon virágzó dallamai, mind pedig a világi zene alkotásai – vokális és hangszeres darabok, dalok és táncok – megszólalnak az előadásukra specializálódott együttesek hangversenyein, sőt még modern hangszeres átíratban is. Néhány szép példával ebbe a világba is bepillantást ad könyve első fejezetében Körber Tivadar. A reneszánsz főként a *cappella*, vagyis hangszerkíséret nélküli vokális zene a lehetőségekhez mérten színesen „mutakozik be” először madrigálokkal, chansonokkal, a mai kórusok műsorából is ismert, részben nemcsak meghallgatásra, hanem megszólaltatásra is csábító darabokkal, Jannequin, Marenzio, Gesualdo, Monteverdi műveivel. A reneszánsz vokális zene betetőzői fejezet természetesen Palestrina és Lassus (Orlando di Lasso) művészetébe ad bepillantást a vallásos művészet olyan remekeivel, mint az olasz szerző műve, *Marcellus pápa miséje* vagy a flamand mester *Szent Péter könnyei* című motettaciklusának tételei. A reneszánsz és barokk közötti, mondhatni forradalmi átmenetet Monteverdi sokszínű, ma is elevenen ható alkotásai, s részben német tanítványa, a kora barokk legnagyobb lutheránus szerzője, Heinrich Schütz képviseli. Egy-egy esetben a zenetörténeti korszak új műfajainak úttörői is sorra kerülnek, s nemcsak a legnagyobb, összegező mesterek. Így van ez a barokk egyik központi műfaját, az oratóriumot ismertető fejezetben: Carissimi *Jephta* című alkotása esetében. (Néhány éve Kecskeméten is elhangzott ez a zenetörténeti jelentőségű alkotás az Ars Nova énekegyüttes előadásában.) E bevezetés után Händel mesterműveivel már a műfaj általános jellemzőinek ismeretével érkezik meg az olvasó-zenehallgató. A 17. század angol zenéjét természetesen Henry Purcell művei képviselik, köztük a magyarországi bemutatóját 1933-ban Vásárhelyi Zoltán vezényletével Kecskeméten megérett *Didó és Aeneas* című történeti-mitologikus opera. A barokk hangszeres irodalom gazdag tárházából számos, ma is népszerű alkotást sorolhatunk fel. Nagyon helyesen Körber Tivadar nem idegenkedett ezek bemutatásától. A barokkról szólva József Attila Bartókról írott tanulmányvázlatának egy gondolata juthat eszünkbe. A költő Bartók zenéje megértésének problémáját érintve Bachot nevezi meg ellenpéldaként, de talán általánosíthatjuk is: „Bach [a barokk zene] olyan, mint a szokás. Ha valaki szokásból tesz valamit, a szokásnak az értelmét csak úgy foghatja föl, ha egy eredeti helyzetet fog föl (probléma) és old meg.” Végső konklúziója, hogy „Bartókból érthető meg Bach és nem fordítva.” A történeti elvű anyagrendezéssel megírt könyv persze nem rúgja fel a zenetörténet adta sorrendet. A maga helyén rámutat arra, hogy Bartók zenéje, sok más mellett, a barokk zene számos sajátosságát, így a szólamok szabad mozgásán alapuló polifonikus gondolkodást is magába olvasztotta. A népszerű barokk műveket – Corelli *Karácsonyi Concertóját*, Vivaldi *A négy évszak* című hegedűverseny-ciklusát – azonban a maguk stílusukörében tárgyalja, felmutatva a tipikus és az egyedit (amint általában is teszi). Így segíti hozzá az olvasót, hogy az elsődleges, sokszor pusztán kellemesnek tartott akusztikus élményt, a „megszokást” valódi zenei-lelki-szellemi élménnyé transzformálja. (Mert ha csak a fülnek kellemes zeneként hallgatjuk például a barokk mesterek műveit, rosszul hallgatjuk, mert bizony ott is megvan a szerepe a kor disszonanciáinak, a sokszor drámai feszültségeknek. Erre is figyelmeztett József Attila: „Csak disszonancia által lehetséges alkotás.”) A Vivaldi-ciklus költői-programatikus háttérének megértését a zeneszerzőt ihlető szonettek közlése is segíti, bár ez a mű is messze több, mint illusztráció. (A Függelékben további fontos szövegek is helyet kaptak, a gyakrabban előforduló latin nyelvű liturgikus szövegek – Mise, Requiem stb. – magyar fordítása mellett.)

Szó van természetesen a korszak billentyűs hangszerekre írt muzsikájáról és a barokk korszak betetőzéséről, Händel és Bach műveiről. A bőség zavarát szerencsésen oldja fel a szerző néhány valóban reprezentatív alkotás kiemelésével. Szükségét érezte, hogy kottapéldákkal illusztrálva ismeresse a barokk egyik központi műformáját, a fúgát, érthető módon Bach *Das Wohltemperierte Klavier* című hatalmas sorozatából vett példákkal. Persze a Fúga művészete sem marad ki a „választékból”. Választási lehetőséget teremt az iskolai gyakorlat számára azzal, hogy pl. Bachtól több nagyszabású ének-zenei művet is bemutat (két kantátát, Magnificat, János passió, h-moll mise). Hatalmas művek, aligha kerülhet sorra mind egy tanévben – a fontos az, hogy Bach vokális művészetével a tanulók (az adott iskolatípusban főleg hangszeres zenei pályára készülők) mennél több mű, vagy legalább részlet segítségével megismerkedjenek.

Barokk és klasszika határán kalandozik a következő fejezet Pergolesi és Gluck, illetve Johann Sebastian Bach fiainak műveiről szólva. A három nagy bécsi klasszikus zeneszerző, Haydn, Mozart és Beethoven művészete – Bach és Händel mellett, sőt talán előtt – a köztudatban ma is az európai zenealkotásnak zsinórmértékét jelenti, ahol tartalom és forma, zeneszerzői mesterség és a kifejezés gazdagsága tökéletes egyensúlyban van. Éppen ezért még ma is a pedagógiai repertoár és a hangversenyprogramok központi részét jelentik e mesterek darabjai. Körber Tivadar munkájában ez azzal fejeződik ki, hogy körülbelül ugyanannyi oldalt szentelt e három szerzőnek, mint a megelőző, mintegy hét évszázad zenéjének. Ha csak a kompozíciókban máig élő műfajokat és műformákat nézzük, érthető és indokolt ez a látszólagos arányeltolódás. Egyes művek kiemelése helyett összefoglalóan csak azt állapítjuk meg, hogy a korszak minden műfaját képviselik a kiválasztott alkotások, a szonátától a vonósnyergőig és szimfóniáig, az oratóriától az operáig.

A II. kötet a romantika első nemzedékével, a klasszicizmushoz még sok vonatkozásban közel álló, de meghatározóan új utakra lépő Weber és Schubert műveinek ismertetésével indul. Az utóbbi szerzőt természetesen a dal, a nevezetes *Lied*-műfaj gazdag példatárával hozza az olvasó közelébe és az egyetemes kamarazene egyik csúcspontját jelentő C-dúr vonósötösével. Az utóbbi években éppen bicentenáriumi okán előtérbe került német mesterek, Mendelssohn (1809–1847) és Schumann (1810–1856) következnek. Ők azok, akikkel kapcsolatban talán először merült fel, hogy a zenét író alkotóművész nem egyszerűen zeneszerző (mester), hanem *zeneköltő*. Egyre több az irodalmi vonatkozás a dalok és a zeneművek programatikusságát illetően. A forradalmi romantikának nevezett irányzat francia atyamestere, Berlioz (1803–1869) sem maradhat ki természetesen a *Fantasztikus szimfóniáival*. És mindjárt ott az ellenpélda, a generáció újabb tagja, a lengyel–francia Chopin (1810–1849), aki úgy lett a „zongora poétája”, hogy soha nem adott programot műveikhez – ha olykor mégis beleérezhetünk külső ihletést. Körber Tivadar könyve gazdag választékot kínál az ő műveiből is. A sok műfajú Liszt (1811–1886) mint európai világgölgár és mint magyar szerző is helyet kap az ismertetések sorában.

A 19. század bemutatása hiányos lenne néhány opera felidézése nélkül. A tanítási gyakorlat szempontjából persze igen nehéz több óras műveket a programba iktatni, mégis fontos, hiszen ma már a legeladottabb helyen is lehetőség van nemcsak meghallgatásukra, hanem operanézésre is, a televíziós közvetítések, a DVD-felvételek révén. Fontos és egyben népszerű műveket választott a könyv szerzője Rossinótól, Verditől (1813–1901) és másoktól, ha szükségszerűen csak szűkszavú kedvcsináló-eligazító ismertetésekre vállalkozhatott is. Wagner (1813–1883) Nibelung-tetralógiájának ismertetését a legfontosabb vezérmotívumok idézésével színesítette. A német „hegemónia” folytatódik a kései romantikában is: egy szimfóniával Bruckner, több művel Brahms képviseli ezt a korszakot, majd két fejezet közbeiktatása után sorra kerül természetesen Mahler (1860–1910, tehát napjainkban „évfordulás” és egyre népszerűbb szerző!) és Richard Strauss is. A német szerzők sorát „megszakító” első fejezet a számunkra oly fontos nemzeti iskolák néhány képviselőjének szemelvényes bemutatása, az élen természetesen Erkel Ferencel (1810 [!]-1893). (Micsoda gazdagságát adta a természet 1810 körül a nagy zenei tehetségeknek, a zseniális mestereknek!) Az oroszok – Muszorgszkij és Csajkovszkij, a csehok – Smetana és Dvořák – mellett az északi zenét Grieg *Peer Gynt* kísérőzenéje képviseli. Kár, hogy a finn zene atyja, Sibelius kimaradt a sorból – igaz, nálunk nem oly népszerű, mint például Angliában.

A 19–20. század fordulóját a máig tán legnépszerűbb verista (realista-naturalista) operai irányzatot egy rövidebb mű, Puccini *Gianni Schicchi*-je kiemelésével ismerteti a könyv. A századforduló francia zenéjének különös jelentősége volt az új magyar zene – Bartók és Kodály – németellenes „szabad-ságharcának” sikerében. Debussy és Ravel műveiből is többet kínál megismerésre Körber Tivadar könyve. Az előbbi zenekari műveit azonban – talán meglepő – nem *A tenger*, hanem az ugyancsak költői-impresszionisztikus *Három nocturne* képviseli.

Máig nehéz megközelíteni az úgynevezett második bécsi iskola, a Schönberg, Berg, Webern kör alkotásait. A dodekafónia (tizenkétfokúság) azonban korszakos jelentőségű irányzata a 20. századnak, ezért fontos, hogy a könyv ebbe az irányban is utat mutat a leendő szakembereknek és a zeneirodalom iránt érdeklődőknek. Nemcsak intellektuális és zenetchnikai megközelítéssel teszi ezt Körber, hanem a művek tartalmi elemeire, érzelmi hatására is ráirányítva a figyelmet.

Terjedelmes fejezet foglalkozik a 20. század magyar klasszikusaival, Bartókkal és Kodálllyal. Eredeti invenciójú művekre és népzeneben közvetlenül gyökerező alkotásokra is sor kerül, s a lehető legsokszínűbben válogatott a gazdag műfaji palettáról a szerző. A rövidebb időtartamú művek sorában Bartóknál természetesen a zongoradarabok, Kodálnál a kórusok szerepelnek. A két, nagy énekzenekari mű – a *Cantata profana* és a *Psalmus Hungaricus* – meghallgatására természetesen körültekintő ismertetéssel készítet. A két, vitathatatlanul nemzetközi viszonylatban is, legjelentősebb zeneszerzőnk mellett kár, hogy néhány kortársuk – Weiner, Dohnányi, Lajtha – vagy utódjuk művészetét már nem tudta az ismertetések sorába beilleszteni a szerző. Az utolsó fejezet a hazai körkép helyett mást, az egyetemes zenetörténet szempontjából nyilván fontosabb témát hoz: „*Kitekintés a nagyvilágba: a 20. század néhány jelentős zeneszerző egyénisége*”.

Az első természetesen az orosz világfű, a mi nagyjaink kortársa: Igor Stravinsky. Életművének különböző – folklorista, neoklasszikus, dodekafon – korszakait legalább egy-egy mű képviseli. Később sorra kerülnek honfitársai, Prokofjev és Sosztakovics is, közben pedig a francia Hatok két képviselője, Honegger és Milhaud. Az Óvilágot még Hindemith, Britten, Messiaen és Lutosławski, az Újvilágot pedig Gershwin és John Cage művei képviselik Körber Tivadar átgondolt válogatásában. Így a múlt század sokszínűsége mutatkozik meg az olvasó előtt. Az 1890-es években született, illetve az 1910 körüli generációk tehát az utolsók, amelyeknek művei, múlthoz kötődő vagy nagyon is új hangvételű alkotásai bekerültek a „tananyagba”.

Az európai zenekultúra ezer évének áttekintését kapja tehát az olvasó Körber Tivadar könyvében. Nem kell regényként vagy történeti munkaként folyamatosan olvasni. Diák is, érdeklődő, a zenével ezúton is ismerkedni akaró, felnőtt olvasó is bárhol belekaphat vagy forgathatja kézikönyvként. Így is, úgy is hasznos és gazdagító olvasmány.

E számunkat nyomta és kötötte az AS-Nyomda Kft. Szilády Üzem

axel springer

6000 Kecskemét, Mindszenti krt. 63.
Tel.: +36 76 481 401; Fax: +36 76 481 204
E-mail: szilady@axelspringer.hu
www.as-nyomda.hu; www.szilady.hu

Folyóiratunk megjelentetését a Nemzeti Kulturális Alap

és a

József Attila Kulturális és Szociális Alapítvány
támogatja.